

«СЛОВ'ЯНСЬКИЙ САКРУМ» ВОЛОДИМИРА ЛИЧКОВАХА

Нова книга професора Володимира Анатолійовича Личковаха *«Слов'янський SACRUM – скарбниця Європи»* є вдалою спробою розкриття культурної транс-історичності. В цьому дослідженні визначаються ментальні основи, спільні для слов'янських (перш за все православних) народів, але водночас чітко виділяються риси, специфічні саме для української культури, і навіть вужче – для культури Чернігово-Сіверщини.

Перший розділ книги *«Духовний універсалізм слов'янських народів»* носить методологічний характер. Тут показано, як загальний принцип універсалізму дає досліднику можливість рухатися по концентричних колах в обох напрямках. Або зсередини назовні, починаючи від своєї «малої батьківщини» і вписуючи її в дедалі ширший культурний контекст – всеукраїнський – слов'янський – європейський – світовий. Або ж, навпаки, рухатися ззовні всередину: усвідомити загальні світові закономірності та застосовувати їх до оцінки конкретних явищ, наближатися до концентрації змістів і значень, стиснутих в одну точку – міста, культурної постаті, навіть окремого твору. Такий підхід дозволяє подолати відчуття культурної провінційності, будь-які залізні завіси, відчути себе громадянином світу в кращому сенсі цих слів. І водночас – не розчинитися у хвилях глобалізації, зберегти унікальність своєї духовної культури, без якої світ став би значно біднішим.

Дослідження Володимира Анатолійовича є трансісторичним. Від найглибших шарів воно йде до часів Київської Русі, коли закладалися основи християнської культури, з якими автор пов'язує формування таких образів-принципів-сигнатур, як Богородиця та Святитель Микола. Ці інваріанти проходять через подальшу історію України і, нарешті, відображаються в сучасності. Для збереження цієї унікальної традиції необхідні реставрація, музейна справа та створення пам'ятників (сама етимологія слова «пам'ятник» підказує, наскільки вони необхідні для відтворення історичної пам'яті). З іншого боку, не менш важливою є жива творчість сучасних митців, які свідомо чи несвідомо діють у культурному полі своїх предків, розкриваючи слов'янське світовідношення як «святотвідношення», в котрому особливе місце займає образ Саду, що перетворюється на Дивосад культури, який протистоїть хаосу. Важливим моментом цього процесу є поєднання філософського, релігійного та художнього аспектів духовності в єдину сферу гармонійного людського буття на основі характерного українського кордоцентризму. Така нова парадигма цілісного знання повинна привести до перетворення свідомості, до метаноїї.

Можна погодитися з висновками автора, що слов'янський світ не повинен йти до Європи – він і так є її законною частиною, а також, що нам слід думати не тільки про те, що ми можемо взяти від інших народів, а й про те, що ми можемо їм запропонувати.

Другий розділ *«Слов'янська душа української культури»* – це занурення у духовну сферу слов'янських сакральних цінностей, невід'ємною частиною якої є український сакрум, представлений духовно освяченими цінностями віри і життя, метарелігійною святістю українського буття. Тут відбувається осмислення сутності нової філософської дисципліни – етнокультурології та її методологічного фундаменту – філософії етнокультури. Через вітально-екзистенційні виміри, які знаходять вираз у таких архетипах та символічних образах, як: Природа, Край, Хутір, Земля, Дім, Сад, Жінка, Мати, Хліб, ми занурюємося у світ української культури, пізнаючи всю її багатогранність. Автор здійснює екзистенційний пошук єдиної слов'янської душі, визначаючи її сутність через кордоцентризм, софійність, романтизм, міфологізм, релігійність і містичність.

На особливу увагу заслуговує наш рідний Чернігово-Сіверський край, якому притаманна метафізика дивовижності та естетика зачарованості. Історія української культури постає перед нами як «під сигнатурою» Софії – божественної премудрості, так і «під сигнатурою» Спаса – божественної любові. Заради глибшого

осягнення суті духовного ландшафту рідного краю автор пропонує створити міжвузівський Чернігівський культурологічний центр (перші кроки до цього вже зроблені). Адже звернення до творчості сучасних митців Чернігово-Сіверської землі ще раз доводить, що вона й досі здатна народжувати непересічних, талановитих особистостей, які є гідними спадкоємцями своїх духовних попередників.

Третій розділ книги Володимира Анатолійовича має поетичну назву: *«І Слово нетлінне, і пісня, й молитва»*. Він охоплює різноманітні за жанрами праці, в яких проявлено полівекторний талант автора. Йому під силу доступно і ємко доносити культурні проблеми до широкого громадського загалу, про що свідчать його інтерв'ю провідним чернігівським ЗМІ. В основному, предметом розмов із журналістами виступає діяльність інтелігенції міста в рамках осередку «Слов'янського братства» та багаторічні традиції вшанування Св. рівноапостольних Кирила та Мефодія 24 травня, у День слов'янської писемності та культури.

Не менш цікавим жанром є рецензії, які засвідчують ступінь активності Володимира Анатолійовича як наукового опонента при захисті дисертацій з естетики, теорії та історії культури. У розділі ми знайдемо найхарактерніші рецензії, тематично узгоджені з попередніми культурологічними напрямками думки автора. Одна з робіт стосується слов'янського руху в СРСР в 1941 – 1948 рр., інша – соціокультурної ідентичності на прикладі україно-чеських зв'язків. На сторінках розділу містяться рецензії, які свідчать про дружні контакти з іноземними науковцями, наприклад, відгук на книгу професора А.Захаріаша із Жешувського університету *«Слов'янські народи щодо глобалізації»* та рецензія на збірку матеріалів сербського слов'янського форуму. Книга свідчить і про редакторський хист автора, як це помітно у вступній статті до збірника *«Русская культурологическая мысль: срез традиций и эволюции»*.

Володимир Анатолійович є плідним перекладачем, що видно із його співпраці з польською філософінею Барбарою Кригер, представленою в доповіді *«Розвиток людини в контексті еволюції біосфери»*. Сродною для автора книги є й культурно-проектна діяльність. Найяскравішими її фрагментами є проєкт фестивалю мистецтв «Український SACRUM» та концепція музею-садиби М. Костомарова в с. Дідівцях Прилуцького району на Чернігівщині.

Отже, взявши до рук книгу Володимира Личковаха, ми відчуваємо масштаб думки європейського та українського вченого, гармонійний талант якого проявився у різних взаємодоповнюючих галузях філософії та культурології. Книга адресована всім гуманітаріям, небайдужим до філософії етнокультури, – культурологам, естетикам, мистецтвознавцям, студентам, викладачам і вчителям історії, основ філософії та художньої культури, філологічних дисциплін.

Марина КАРАНДА, Олена КОЛЕСНИК, Вікторія ПУЛІНА

